

A japáni papírsablonoknak igen nagy mennyisége ismeretes. Az európai múzeumokban is ezerszámra fordul elő, nem egyben a számuk a tízezret is meghaladja. A múzeumi példányok természetesen többnyire már használatban is szerepeltek. Sok sablont vásárolnak Európában a kelmefestő és gyártó intézetek is, ahol a japán mintáknak a rajzolóik igen jó hasznát veszik. Az iparművészeti múzeum sablon-gyűjteményét is a budai Goldberger cég révén szereztte be.

E sablonok gazdagsága kimeríthetetlen. S épp az a csodálatos, hogy ha százat és százat átnézünk, azért mindannyia más és más lesz. Mindannyia friss, új és változatos. Sehol ismétlés, manír vagy fáradság nyoma. Végtelen szeretete a természetnek sugárzik le a kivagdalt papírlapokról, amelyek fényesen dokumentálják előttünk a japán néplélek megfigyelő hajlamát és dekoratív tehetségét. Az európai iparművészek számára pedig tanulságul azt vonhatjuk le, hogy ezeket utánozni tárgyilag nem szabad, ellenben kitünőbb mintalapokat a síkdiszítés módszerének elsajátítására képzelnünk sem lehet.

Czakó Elemér.

LOTZ. †

LÓZ ŐSZ tavaszi színekben kacérkodott, elkésve, talán utoljára, amikor minden hamuszínű lett előttünk, mint egy gyászfátyol, s tompa, komor tónusok jöttek elénk, mert halkanadtuk tovább a hírt, hogy meghalt az öreg úr, aki úgy élt, mint az erejükben pompázó reneszánsz-emberek: dolgozott nehezeten és sokat. A frissen jött fiatalok, a megvénült erőtlének közt galambősz hajjal járt és nem tudott megöregedni soha. Akik makacsul védtek egy letárgyalt s idejét túlélt meggyőződést, akik

a mi rövid múltú magyar pikturánkba új jelszavakat hoztak, szinte mind köréje sorakoztak és vezérnek akarták. Lotz kívül állt a jelszavakon, mert maga volt jelszó. E háborusnak látszó szembekerülésben, mi puskaaporossá teszi a műtermek levegőjét, nem szavazott sem ide, sem oda. Csak mosolygott, miként a bölcsek szoktak s míg a nála fiatalabbak közül is sokan észrevétlenül közeledtek a végelgyengülés felé, ő csodálatosképpen megmaradt modernnek, mert sohasem volt más és mindig az lesz: festett, függetlenül mindenkitől és nagyon erős volt, mivelhogy egyedül állt. Amikor meghalt, szinte el se hittük, hogy most már ő nincs többé, a jóságos szemű, örökké mosolygó bölcs, hisz' csak tegnap láttuk, hogy az ifjúságot dicsőíti, vidám és üde színekkel. Nagy falsíkokat festett tele, melyek arról meséltek, hogy az öreg mester még egyre azt csinálja, amit egész életében csinált: problémákat ad föl magának és problémákat old meg.

Munkácsy és Zichy mellé, gyönyörű harmadikul, oda szokás illeszteni az ő nevét. De amíg ketten idegen, viszont: inkább nekik való kulturában fejlődtek, Lotz egy nagy készségű kulturából jött közénk és itthon maradt, pedig a talentuma szinte kikívánkozott abból a milióból, túlnőtt azon a nivón, mely körül fogta. Bécsben tanult és mestere, Rahl, a legbiztatóbb perspektívát jószolgatáról, amikor hazahozta Petőfi és egészen a miénk lett. Neki mellékes volt, hogy azokban a szürke napokban, a kedvetlen, művészetre legkevésbé hangolt közönségben olyan kicsi az érdeklődés: festett, mert enélkül nem tudott élni, festett, mint az igazi művész, akit egy-egy szín- vagy vonalprobléma izgat, az, hogy megoldjon valami mozgásritmust, visszaadjon tisztán festői jelenségeket s ami ezen kívül van, többel igazán nem törődik. Amikor változnak az idők s arról van szó, hogy freskók kerüljenek középületünk falára, Lotz sorra kap megbízásokat. A fal, ez az ő igazi eleme, hol

hatalmasan lendülő vonalakat fejleszthet, röpülő, merészmozgású testeket tömöríthet koncepciókká; fényben úszó, ragyogó színeket látott s talán mert mindig a magasban járt, mert áttetsző, azuros ég kékjébe illesztette alakjait, sohasem törülhetette, amit a falon megcsinált, egy biztos és átgondolt kézrántással kellett festenie mindent: talán magából e festőstílusból, a freskóból magyarázhatni meg az ő egyéniségét, a bölcs és szelídlelkű embert, aki csak szeretni tudott.

Egészen individuálissá fejlesztette ki a stílusát, s amit mesterétől tanult: ezzel a készséggel csak elindult, s elhagyva minden sablont, későbbi állomásait maga csinálta. Amikor a festők éppen megcsömörlöttek a történelmi páthosztól, amikor fegyveres és kosztümös tablók, anekdotázó zsánerképek helyett kiszabadultak a mezőre, hogy megfessék egy-egy esti alkonyat lágy tónusait, a tömérdek festői variációt, ami odakünn eléjük akad, a napsugarat, fényt, ami szétömlik vibrálva és ezüstös csillogással a tárgyak körvonalain, — a lyra, az intim piktortémák korában ime egy festő támad nálunk, aki hatalmas falakat szánt végig ecsetjével és hinti a ragyogást, és újra folytatja azt, amit a csodásszemű velencei: Tiepolo abbahagyott.

Egy nemes, bensőséges élet az övé, melynek szenzációi a hatalmas kartonok előtt történtek, s a csöndes, áhítatgerjesztő templomok falai közt. A nagy, szélesen fogó ecsetek: ezek voltak a fegyverei, s velük legyőzte a falat, mely megboszulja magát, mihelyt tapogatózó, erőtlén kéz közelít feléje. Mindig az egészet látta, s ebből fejlesztette ki organikusan a részleteket, minden a szemében volt s a kezében, mely abszolút biztossággal érezte a formát. Odafönn, az összeillesztett állványokon, az elterülő fehér falsíkok előtt, tömérdek nehézség várt rá, de ő szuverén fensőbbiséggel uralkodott a matérián: a nagy hadvezérek tulajdonsága ez a föltétlen uralom, kik egy átfogó pillantással felismerik a hely-

zetet és minden attól függ, hogy semmit se hibázzanak. Aki, mint Lotz, esztendőket tölt így a szürke fal mellett, hogy megoldva egy csomó problémát, ecsetjével káprázatot mutasson nekünk, — az ilyen ember befelé él, bensőséges, elmerülő életet. Ebben a munkában patinát kap a lelke, megnemesül és nem lehet más, csak tiszta és derült, mint az égbolt, melyet báránnyelők se zavarnak.

Életútját gyönyörű határkövek jelzik, s amit csinált, az csupa halhatatlan akkord: mindezt érezni kell, s hiába próbálnánk szuperlatívuszokat keresni számukra. Majd akkor, ha eltávolodunk tőlük, látni fogjuk tisztán, hogy ebben az igénytelen öregben micsoda művészet reprezentálódott, s minő energia tünt el: ez a perspektiva megnöveszti az ő freskóit, s miközben elmúlnak a huszonegyórás szappanbuborékok, — Lotz művészete megmarad, hogy éljen tovább. És ekkor hiába keressük a nagyságos fő-fővezéreket, akik egyre ágaskodtak, hogy megnőjjenek, amíg ő, a nagy, nem akart más lenni, csak szerény, nagyon egyszerű munkás, aki nem egészen véletlenül csinált olyat, aminél könnyebb is van.

Dömötör István.

KÖNYVTÁRJEGY
(EX LIBRIS)

RAJZOLTA
CSÁNYI KÁROLY